

Erilaisia polkuja pitkin merkonomin ammatteihin – opiskelijoiden kokemuksia

Osaamisperusteisen ammatillisten koulutuksen tärkein ohjauksen työväline on henkilökohtainen osaamisen kehittämissuunnitelma (HOKS). Siinä opiskelija ohjaajan tukemana rakentaa oman oppimispolkunsu ammattiin. Artikkelissani kuvaan viiden ohjaamani liiketoiminnan opiskelijan – *Matin, Maisan, Miisan, Maijan ja Mikon* (HUOM! nimet eivät ole opiskelijoiden oikeita nimiä) – kokemuksia tutkinnon osa valinnoistaan ja oppimisympäristöistään (ks. Liiketoiminnan perustutkinto 9.4.2020). Ohjaajana tavoitteeni on, että opiskelija voi rakentaa tutkintonsa ennakoimansa työuran näkökulmasta mahdollisimman mielekkäistä opinnoista (esim. Pursiainen 2016, 87–92). Kuten ammatillisen koulutuksen reformissa, myös kuvauksissani painottuu erityisesti työpaikkojen rooli osaamisen hankkimisen oppimisympäristönä. Samalla korostuu opiskelijoiden kyky itseohjautumiseen ja oman oppimisensa säätelyyn (Nokelainen 2019, 6–11).

OPISKELIJOIDEN VALINTOJA JA KOKEMUKSIA LIIKETOIMINNAN OPINNOISTA

Ammatillisten opintojen lisäksi lukio-opintoja opiskeleva Matti on opiskellut liiketoiminnan pakollisten tutkinnon osien Asiakaspalvelun, Tuloksellisen toiminnan ja Työyhteisössä toimimisen jälkeen valinnaisia tutkinnon osia Asiakkuuksien hoitaminen, Markkinointiviestintä ja sisällön tuotanto sekä Palvelumuotoilu. Hän on toteuttanut pakollisten tutkinnon osien työelämässä oppimiset oppisopimuksella. Tulevalle luvuudelle opiskelija suunnittelee kansainvälistä harjoittelua Espanjaan. Harjoittelu toteutuisi kansainvälisessä ERASMUS+ -projektissa, jossa opiskelija on suorittanut markkinointiviestinnän opintojaan loppuvuodesta 2018 lähtien. Projektissa on mukana viisi eri maata. Opiskelija on jo suunnitellut projektille some-viestintää. Kansainvälinen harjoittelu toteutuisi espanjalaisessa organisaatiossa, joka vastaa hankkeen tulosten levittämisestä. Espanjassa hankkeen tulosten levittämisen yhteydessä annetaan näyttö Markkinointiviestinnästä ja sisällöntuotannosta.

Matti kuvaa kokemuksiaan seuraavasti:

Tällä hetkellä opinnoissani olemme käyneet läpi asiakaspalvelua suomeksi, ruotsiksi ja englanniksi. Kurssit ovat menneet hyvin ja auttaneet minua kehittymään asiakaspalvelussa kaikilla mainitsemillani kielillä. Opinnoissa on ollut myös mahdollisuus kehittyä sosiaalisen median kanavien kehittämisessä, ja ammattilaisiakin on käynyt pitämässä luentoja siitä. Itseä juuri nämä ovat kiinnostaneet paljon ja olen saanut mahdollisuuden lähteä ulkomaille tekemään TOP-jakson juurikin tähän liittyen, joka on antanut lisää motivaatiota opintoihin ja näissä asioissa kehittymiseen. Myös muita mahdollisuuksia on ollut opintopisteiden keräämiseksi, jos on ollut motivaatiota osallistua kyseisiin projekteihin. Oppiminen on ollut sujuvaa. Opettajat ovat olleet hyviä ja auttaneet aina, jos on ollut jotain mitä ei ole ymmärtänyt tai tarvinnut lisää tietoa jostakin asiasta.

Ammattilukiolainen Maisa on suorittanut tutkinnon osien työelämässä oppimiset kahdessa eri yrityksessä samassa kauppakeskuksessa koulutus sopimuksilla. Valinnaisina tutkinnon osina hän suorittaa Asiakkuuksien hoitamisen ja Palvelumuotoilun. Maisa on osallistunut myös Taitajat 2020 -kisojen yrittäjyysslajin karsintoihin ja tavoittelee vielä suoritusta Yritystoiminnan suunnittelu tutkinnon osasta. Hän on menestynyt opinnoissaan erinomaisesti. Tavoitteena on kolmoistutkinto, toisinaan ammatillisen perustutkinnon todistuksen ja ylioppilastodistuksen lisäksi hän tavoittelee todistusta myös lukio-opinnoista.

Maisa kokee kolmoistutkinnon tuottavan sopivasti vaihtelua opintoihin:

Olen oppinut menneiden kurssien aikana paljon, miten erilaisia ihmisiä pitää ja voidaan palvella heidän tarpeiden mukaan. Opintoihimme on kuulunut myös muutama työssäoppimisen jakso eli osa opiskelusta tapahtuu oikealla työpaikalla. Olen tehnyt ja saanut kiitettävät arvostelut jo viidestä eri kurssista työssäoppimisessa. Työssäoppimisjaksoni ovat siitä myös hyviä, sillä niissä oppii hyvin tulevaisuutta varten monia eri taitoja esimerkiksi kassan käyttöä, erilaista asiakaspalvelua, monia eri työpaikka ”käytäntöjä/tapoja” ja muutenkin eri töitä. Opintojen ohella käyn myös lukiota. Lukiojaksot ovat olleet aina noin kahden kuukauden mittaisia. Kolmoistutkinto on ollut hyvä siitä, että maisemat vaihtuvat hyvin väliajoin ja jaksaa opiskella aina ahkerasti.

Miisa tavoittelee kaksoistutkintoa. Valinnaisina tutkinnon osina hän on opiskellut Asiakkuuksien hoitoa sekä Markkinointiviestintää ja sisällöntuotantoa. Miisalla on ollut opinnoissaan keskimääräistä enemmän haasteita. Tämän vuoksi hän on osallistunut myös erityisen tuen toimenpiteisiin. Haasteista huolimatta opiskelijalla on motivaatiota suorittaa sekä ammatillinen perustutkinto että ylioppilaskirjoitukset.

Opiskelija on ollut tyytyväinen oppilaitosten erityisjärjestelyihin, joilla on pyritty tukemaan hänen opintojaan.

Miisa kuvaa kokemuksiaan seuraavasti:

Aloitin kaksoistutkintoni vuonna 2018 syksyllä, en tuntenut opiskeluryhmääni vielä, mutta nopeasti tutustuin muihin opiskelijoihin ja sain itselleni kavereita. Ensimmäisenä vuotena, syksyn aikana kävin hyvin koulussa ja sain aikaiseksi tehdä tehtävät. Ensimmäisenä vuotena, kun menimme ensimmäistä kertaa lukioon, minulle tuli paljon rästejä ja en päässyt osasta kursseista läpi. Sain kuitenkin tehtyä uusintakokeita ja puuttuvat tehtävät, niin sain suoritettua kursseja. Myös ammatillisesta minulle oli jäänyt rästitehtäviä, mutta suurimman osan niistä sain hoidettua ensimmäisen vuoden aikana. Haasteiden vuoksi sovimme yhteisen koulupalaverin lukion opon, psykologin, äidin ja ammattikoulun omaohjaajan kanssa. Yritämme nyt löytää minulle hyvän ratkaisun, jotta saan suoritettua opintoni ajoissa. Minua kuitenkin kiinnostaa tämä ala ja päästä ylioppilaaksi, joten minulta löytyy motivaatiota.

Maija on tullut ryhmään jatkuvan haun kautta hieman muita myöhemmin. Opiskelija aloitti peruskoulun jälkeen opintonsa lukio-opinnoilla, mutta halusi niiden ohella opiskella myös ammatillisia opintoja. Jatkuvan haun hakuprosessin kautta hänestä tulikin Lapin koulutuskeskus REDUn ammattilukio-opiskelija. Maija on suorittanut kaikki näyttönsä samassa yrityksessä ja menestynyt niissä. Hänelle on solmittu työsopimus yritykseen. Valinnaisen tutkinnon osan osaamista hän on hankkinut yrityksessä oppisopimuksella.

Maija kokee oppineensa yrityksessä paljon käytännön työelämästä:

Aloitin ammattilukiossa opiskelun 2018 joulukuun aikaan. Olin muista hieman jäljessä, mutta sain hyvin nopeaa tehtävissä kiinni. Ensimmäinen työssäoppimiseni oli 2019 kesäkuussa, jolloin menin toppiin yritykseen. Työssäoppimisen jälkeen he tarjosivat minulle työpaikkaa sieltä ja suostuin, sillä itsekin tykästyin työpaikkaan ja työkavereihin. Nyt sesonkiaikaan olen nähnyt omin silmin, kuinka hurjasti asiakasmäärät vaihtelevat vuodenajan mukaan. Kesäkuun topissani oli harvoin vilkasta tai kiirettä, mutta nyt voin varautua aina kiireisiin viikonloppuihin. Sesonkiaikaan myös asiakaspalveluenglantini on parantunut paljon. Työpaikassa olen oppinut kassankäytön ja rennon asiakaspalvelun. Koko ammattilukion aikana olen oppinut paljon esim. asiakkuuksista ja erilaisista ”kauppalaskuista”. Opin tarkastelemaan yritysten kilpailijoita ja opin mitä tarkoittavat PEST ja SWOT-analyysit ja mitä niiden avulla saa selville yrityksestä.

Mikko on jättänyt lukio-opinnot pois ja keskittyy ainoastaan ammatillisiin opintoihin. Valinnaisina tutkinnon osina hän on opiskellut Markkinointiviestintää ja sisällön-

tuotantoa sekä myyntiä. Kaikki työelämässä oppimisen jaksonsa opiskelija on suorittanut oppisopimuksella. Mikko kokee lukio-opintojen poisjättämisen oikeaksi valinnaksi, ja hän on oppinut arvostamaan merkonomien tutkintoa.

Mikon kokemuksiin on vaikuttaneet sekä osaamisen hankkimisen tavat että hyvä palaute työelämässä oppimisen jaksoilta:

Opinnoissani merkonomiksi tulemistani olen oppinut yhtä sun toista. Koulussa on ollut hyvä meininki ja suurin osa opettajista ovat olleet hauskoja ja opettavaisia kaiken suhteen. Olen kehittynyt erityisesti asiakaspalvelun ja myynnin perustaidoissa. Koulutukseni aikana olen joutunut käymään myös useita kertoja työssäoppimisessa. Olen sopinut itselle aina palkallisen työssäoppimisjakson ja olen myös saanut erittäin hyvää palautetta asiakaspalvelutaidoistani ja myös työmoraalistani. Koulupaikkana Jokiväylä on kuitenkin erittäin rento ja mukava, mutta täällä oppii todella paljon asioita käytännön kautta ja opetukset tunneilla ovat suoritettu mallikkaasti opettajien toimesta. Olen ollut erittäin tyytyväinen jälkikäteen, että valitsin merkonomikoulutuksen, koska tämä tuntuu ehdottomasti omalta. Lukio ei tuntunut omalta enkä kokenut sitä tarpeelliseksi itselleni, koska tykkään enemmän oppia käytännössä, enkä istua aina penkillä ja kirjoittaa paperille jotain ja olla hiljaa.

ERILAISET OPPIMISYMPÄRISTÖT

Osaamisperusteisessa ammatillisessa koulutuksessa opiskelijan osaaminen arvioidaan tutkinnon osa kerrallaan näytöllä. Näyttöä varten osaaminen voidaan hankkia eri tavoin. Perinteisen oppilaitosympäristön ja työpaikan ohella opiskelija voi kehittää osaamistaan myös muissa oppimisympäristöissä. Erilaisia Polkuja Pitkin Ammattiin (EPPA) -hankkeessa on kehitetty opettajien ja koulutusorganisaation kykyä oppimisen ohjaukseen oppilaitosympäristön ja työpaikan ohella digitaalisiin oppimisympäristöihin, kansainvälisiin oppimisympäristöihin, omaan yritykseen sekä korkea-asteen opintoihin. Oppilaitosympäristössä ohjausosaamista opettajille on pyritty kehittämään erityisesti projektioppimisen ohjaukseen.

Opiskelijoiden kuvauksissa korostuu työpaikalla oppimisen merkitys. Myös kansainväliset oppimisympäristöt, digitaalinen opiskelu ja projektioppiminen ovat esillä. Tärkein opiskelijoiden oppimisympäristöjään koskeva viesti liittyy niiden mielekkyyteen. Positiiviset oppimiskokemukset eri ympäristöissä sitouttavat opiskelijaa opintoihinsa ja opinnot etenevät. Ohjaajan haasteena on tunnistaa, missä kukin opiskelija on oman oppimisprosessinsa kanssa menossa, ja millaista ohjausta ja tukea milloinkin tarvitaan tai ei tarvita.

LÄHTEET

- Liiketoiminnan tutkinnon perusteet 9.4.2020. Haettu 1.5.2020 osoitteesta <https://eperusteet.opintopolku.fi/#/fi/esitys/385077/reformi/rakenne>.
- Nokelainen, P. 2019. Kohti itseohjautuvaa oppimista ammatillisessa koulutuksessa. Ammattikasvatuksen aikakauskirja 1/2019, 4–13.
- Pursiainen, S. 2016. Uudistuva opettajuus ja yksilölliset opintopolut ammatillisessa koulutuksessa. Tampere: Sirpa Pursiainen ja FACE training center.